

Fremtiden er på spil

SKAM: I stedet for at skamme hinanden ud ville det være befriende, hvis vi begyndte at stå sammen i handling. Der er en brændende platform derude, som skal slukkes.

Indersiden side 2

God ide - men urealistisk

UDKANT: På papiret er det en god idé, at DR i øjeblikket viser den svenske serie På tynd is, der foregår i Østgrønland. Men serien trækker store vekslers på den grønlandske virkelighed.

Kronik side 8

Find håbet i naturen

KRISE: Landet er i krise, og mange har pludselig fået ekstra tid - men hvad skal den bruges til, når alt det, vi plejer, er lukket ned? Man kan f.eks. finde håb og glæde i naturen!

Stafetten side 9

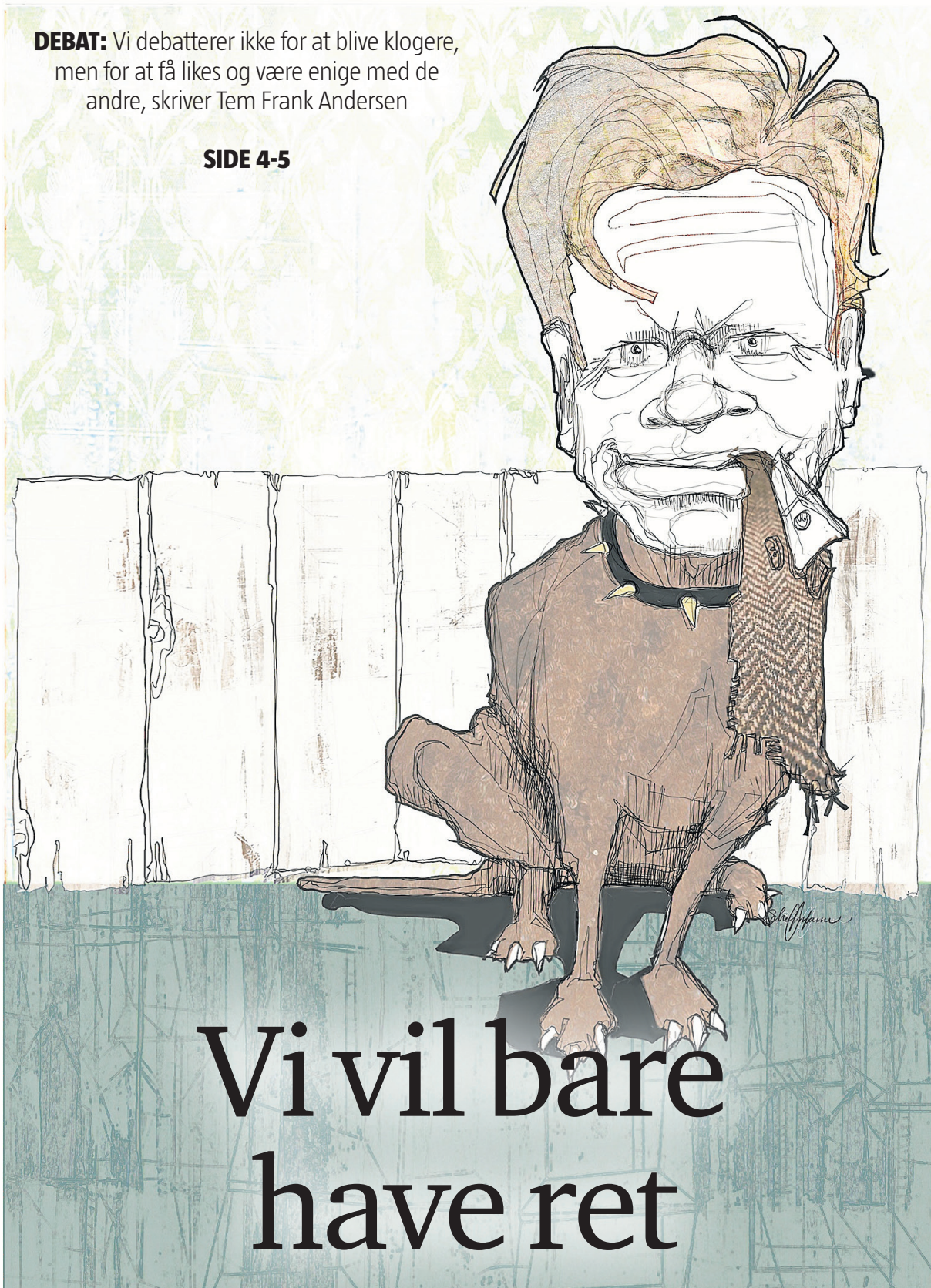
Uheldige mundheld

TALEMÅDER: Et skud på tasken, skruen oven vande - listen over uheldige sammenblandinger af talemåder er lang. Mange er med vilje og sjove - mens andre er helt ved siden af.

Ordjyske side 12

DEBAT: Vi debatterer ikke for at blive klogere, men for at få likes og være enige med de andre, skriver Tem Frank Andersen

SIDE 4-5

Vi vil bare have ret

» Debatpladsen i vores medier, både pressemedierne og de sociale medier, er blevet meningsarenaer, hvor det handler om at vinde over den anden.

TEM FRANK ANDERSEN, studielektor ved Center for Interaktive Digitale Medier & Oplevelsesdesign på AAU

Kan vi stadig blive klogere?

af Tem Frank Andersen
frieord@nordjyske.dk

DEBATKULTUR: For en del år siden viste min hustru mig en satiretegning af to figurer, der debatterede med store bogstaver.

De to figurer, og vi behøver ikke at kønsbestemme dem, stod på hver sin side af en kløft. Landskabet på begge sider af kløften var bart, uden at vise tegn på at være en ørken. Fra de to figurer kom der en taleboble. Fra den første kom udbruddet "Røv", og fra den anden "Selv røv".

Tegningen var del af et undervisningsmateriale til et kursus i mundtlig retorik på Aalborg Universitet. "Røv - selv røv". Det kunne kaldes en meningsudveksling, men ikke noget billede på retorik, eller sådan som retorik er tænkt som disciplin.

DET KAN godt være, at der er en del mennesker, der tænker, at retorik er kunsten at udtrykke en masse uden rigtigt at sige noget. At noget er retorisk, er kommet til at betyde, at "retoren" - den, der udtaler sig - ikke rigtigt lytter efter eller respekterer den anden part. Det er ikke sandt. Retorik er disciplinen at kunne overbevise og overtale andre til at tilslutte sig det synspunkt, som man har valgt at dele med verden. Med eller uden brug af sociale medier.

At forsøge at få ret er en måde, retorik kan bruges på. Men at bruge retorik på denne måde afslører netop retorikkens indbyggede fejl. Det handler om at vinde, eller i hvert fald om at få så stor tilslutning - det hedder i moderne strategisk kommunikation at opnå "kritisk masse" - at den anden part trækker sig.

IVORES samfund bliver der debatteret hver eneste dag. Det sker i pressemedier som Nordjyske Stiftstidende, men måske mest af alt på internettet, hvor utallige fora giver plads til at markere sit synspunkt og forsøge at vinde tilslutning eller få "likes" til det. I de etablerede pressemedier er "debatlandskabet" befolket af en del gengangere: de professionelle debattører.

ET DEBATLANDSKAB befolket af professionelle debattører kan bedst betegnes som rituel kommunikation. Alle, der kender til "platformen" ved, hvilke "kløfter" debattørerne står på hver deres side af. Debatlæsernes normale reception eller modtagelse af disse rituelle markeringer af synspunkter er gerne: Nå, nu krydser de klinger igen, hvad mon der kommer ud af det!

NU ER det ikke nogen dårlig ting for et oplyst demokrati, at debat-kulturen er blevet "ritualiseret". For det første fordi det giver mening at få markeret "kløfterne". For det andet giver det også mening at få identificeret, om der er nye debattører, der markerer deres tilstedeværelse i debatlandskabet. Men hvis vi filosoferer eller tænker lidt abstrakt over det at debattere, så mangler der noget.

DER FINDES mange store tænkere, der har gjort sig overvejelser over, hvordan et debatlandskab bør se ud. Den tyske filosof eller offentlighedstænkner Jürgen Habermas er en af dem.

Habermas er i dag en meget gammel tænker, men han har både oplevet massemediernes frem-march og internettets opdukken. Habermas søgte at vise mange ting med sit akademiske arbejde. Hvordan en offentlighed bliver til, hvilke spilleregler man kan forvente i en offentlighed, og ikke mindst hvordan offentligheden (eller offentligheder) kan og ikke kan reguleres.

HABERMAS ER i filosofiske og kommunikationsteoretiske kredse kendt for sin idé om den kommunikative handling. Det er en særlig form for handling, der hverken er instrumentel eller strategisk. Den kommunikative handling fokuserer nemlig på dialog. Dialog kan sikkert defineres på mange forskellige måder, men at tale sammen indebærer for Habermas at forstå og at lære.

De to figurer på tegningen er ikke i dialog med hinanden. De er ikke i færd med at blive klogere på hinanden, medmindre kommunikationen handler om at bestemme særlige anatomiske dele på den menneskelige krop! Hvis de to figurer var i dialog med hinanden, ville taleboblerne, hvis der kom flere af dem, måske vise udsagn som: Hvordan kan det være, at vi er kommet til det her punkt, hvor vi ikke kan komme videre?

HABERMAS' BESTEMMELSE af den kommunikative handling kan helt sikkert betegnes som en utopi. Noget, som vi sikkert godt kan blive enige om at stræbe efter, men som hverdagslivet og vores måde

at være samfund på gør besværligt at efterleve. Vores liv og samfund er nemlig spundet ind i så mange instrumentelle og strategiske spil, der (desværre) giver mening. Vi er nødt til at være instrumentelle og strategiske i vores måde at handle på, ellers risikerer vi at komme til at "hoppe på stedet".

DEBATPLADSEN I vores medier, både pressemedierne og de sociale medier, er blevet meningsarenaer, hvor det handler om at vinde over den anden. Og hvor det at vinde betyder mere end det at lære. Skal vi være kritiske overfor denne situation, så er kritikken, at debatten bliver til et show, hvis målet er at vinde.

Hvem kan sige "røv" på den mest overbevisende eller mest spektakulære måde? Hvis det er sandt, også selvom vi kan håbe på, at det ikke er (helt) sandt, så er en konsekvens netop, at det ikke er indholdet af debatten, der er i fokus, men måden synspunktet bliver leveret på. Dokumentationen for dette synspunkt kan findes i de mange kommentarprogrammer, som Presselogen, hvor erfarne mennesker næsten som sportskommentatorer analyserer debatter som kampe.

VENDER VI blikket mod programmer som "Debatten" med historikerkønnen Clement Kjersgaard, ser vi samme taktik. Dog, Clement Kjersgaard har også med sine andre programmer vist, hvordan en debat handler om at "bide sig fast" for at få debattører og politikere til at "tone klart flag": Hvad er det egentligt, du står for.

Medieforsker Stig Hjarvard viser med sine analyser, at denne debat-kultur er udtryk for "medialiseringen af politik". Vores debatkultur har fået et andet "program", en særlig form, procedure og funktion, som har meget lidt med demokrati at gøre, men en masse at gøre med mediernes logik, sådan som de har udviklet sig.

ET ANDET problem ved vores professionaliserede og ritualiserede debatkultur er, at den er kommet til at fungere mere ekskluderende end inkluderende.

Hvad betyder det? Et vigtigt element for en debatkultur er deltagelse. I et samfund som vores giver det god mening, at "professionelle" tager over og fungerer som talerør for særinteresser. Og der er for så vidt ikke noget galt i, at rollefordelingen er splittet op mellem debattører og publikum, sådan som den er i pressemedierne, hvad enten vi ser på de trykte sider eller de online debatfora. Problemet med den ekskluderende debat-kultur er, at særlige synspunkter flytter til debatfora, som ikke har of-

fentlighedens søgelys. Akademisk kan vi sige, at debat-kulturen divergerer.

DIVERGENS ER for så vidt godt, for divergens betyder en åbning mod mangfoldighed og forskellighed. Når universitetsstuderende bliver spurgt i kurser om kommunikation og offentlighed, hvor meget de debatterer, er svaret gerne: Det gør vi ikke!

Det skal forstås på den måde, at de ikke deltager i de etablerede og professionelle debatfora. Men går man de studerende på klingen, debatterer de hele tiden. På Facebook, i allehånde sociale medier, og ikke mindst i fora, der er så emnespecifikke, at der kun kommunikeres om meget specialiserede emner og særinteresser.

Problemet ved dette er, at den professionaliserede eller medialiserede debatkultur kommer til at mangle disse synspunkter. Og hvis vi som borgere, eller måske snare-re som brugere, kun debatterer der, hvor vi oplever, at det giver mening for os selv, så har vi gang i et show, hvor vi ikke mødes for at blive klogere.

Vi søger mod debatfora, hvor vi har større sandsynlighed for at finde nogen, der deler vores synspunkter. Eller hvor det er lettere at "censurere" eller udskamme dem, der ikke deler debatkanonen. Forskere har betegnet dette som etablering af "ekkokamre": Debatfora hvor snæver enighed skattes over forskellighed.

I DAG er det en utopi at tro, at det er muligt at skabe "platformen" for den offentlige debat, og en debat-kultur, der reelt inkluderer alle samfundets borgere, både dem der deltager, og dem der læser med på sidelinjen.

Debatkultur er kultur på samme måde som alle andre former for kultur. Mennesker deler sig og samles efter anskuelser. Habermas vidste og ved godt, at idealet om en offentlighed for kommunikativ handling er en utopi. Noget, vi kan stræbe efter, men med al sandsynlighed ikke formår at realisere. Men ved vi reelt, hvad vi som borgere gerne vil realisere, når det kommer til en debatkultur?

PÅ ET tidspunkt i vores historie var der noget, der hed "de tavse masser". Det digitaliserede og sociale medielandskab, vi møder og interagerer med hver dag, kan indikere, at der ikke rigtigt findes nogen "tavs masse" mere. Massen har fundet sine medier, sine kanaler, og fora.

Og det er næsten sikkert at sige, at der aldrig nogensinde er blevet debatteret mere, end vi gør i dag. Alle har en mening eller noget, de føler for. Men debatterer vi sam-

men? Og har vi som borgere reelt nogen indflydelse på de regler, som debatlandskabet er styret af?

KUNSTIG intelligens og algoritmer er i dag i fokus, når vi søger at forstå, hvordan debatkultur praktiseres. I de traditionelle, moderne pressemedier sidder der altid en redaktion, som afgør, hvad der skal bringes, og hvad der ikke skal bringes. Fordelen ved en sådan model eller logik er, at der er nogen, som kan stilles til medansvar for, at debat-kulturen er som den er.

Men når debat-kulturen "SOME-ficeres", bliver det mere uklart, hvordan dette ansvar kan identificeres og placeres. Måske det for en

» Kunne vi begynde at debattere om, hvordan vi kan tage ved lære, så debat ikke kun kommer til at handle om kløfter, men også om, hvordan der kan bygges bro over kløfter.

TEM FRANK ANDERSEN, studielektor ved Center for Interaktive Digitale Medier & Oplevelsesdesign på AAU

DEBAT: SOME-ficeringen af debatten betyder, at vi ikke debatterer for at blive klogere, men for at få likes og være enige med de andre, skriver Tem Frank Andersen

del borgere og potentielle debattører ikke betyder meget, hvis bare det enkelte synspunkt kan blive publiceret og cirkulere i en web 2.0 offentlighed. Men man kan være bekymret for, at "SOMEficering" favoriserer en røv/selv røv-debatkultur. Fordi en sådan debatkultur ikke "rykker noget", men giver en forventelig interaktion, som betyder likes og delinger, som er livsnerven for sociale medievirk-somheder.

HVIS DEBATKULTUREN i pressemedierne kan kritiseres for at være blevet professionaliseret, ritualiseret og medialisert, så kan debat-kulturen i sociale medielandskab kritiseres for at være styret af en

markedslogik, der mere har blik for potentialet i interaktioner (= klik er lig med værdi) end for at få drøftet de ting, der er helt centrale af få drøftet. I al deres mangfoldighed.

DEN AFDØDE svenske statistiker Hans Rosling brugte en stor del af sit akademiske liv på at vise, hvordan den offentlige opinion er styret af "preconceived ideas", eller fordomsfulde og uoplyste forforståelse. Hans Roslings bidrag til en oplyst debatkultur var, at alt for mange mennesker tænker om verden på en måde, som i Roslings udgave ikke var en chimpanse værdig. Fordi en chimpanse ville have en statistisk chance for at sva-

re rigtigt på en survey, uden reelt at have nogen viden om verden, men dog motiveret af bananer, selvfølgelig.

Hans Roslings modige påstand var, at oplyste mennesker rent faktisk ikke er oplyste. Dels fordi de ikke søger oplysning i de mange data, vi har adgang til, og dels fordi vi i debatter finder tryghed i at blive ved med at tro på det, vi i forvejen mener at vide. Eller, at vi ikke stræber efter at lære, når vi debatterer. Mængden af forskningsbaseret viden er ikke altid til at finde rundt i, også selvom man deltager i det lokale Folkeuniversitets arrangementer. Og måske det er et selvstændigt problem. Hvordan in-formerer vi debatten med forsk-

ningsformidling, der giver mening?

HVAD HAR vi brug for, når det komme til debatkultur herhjemme? Måske det ikke er det rigtige spørgsmål at stille i en globaliseret verden. Men alle debatter tager jo udgangspunkt i ting, der vedrører og har betydning for den enkelte, helt lokalt.

Det er helt sikkert, at vores debatkultur ikke kommer til at bevæge sig ud over røv/selv røv-billedet. Men kunne vi begynde at debattere om, hvordan vi kan tage ved lære, så debat ikke kun kommer til at handle om kløfter, men også om, hvordan der kan bygges bro over kløfter.

I den virkelige verden, vel viden-de at man skal passe på med at bruge den betegnelse, laves der kompromisser hver dag. Men kompromisser laves altid "back stage", fordi den politiske, ideologiske eller personlige dragning af kløften skal markere, hvor "vi" står.

Måske vores debatkultur, SOMEficeret eller ikke, har brug for, at vi viser, hvordan "vi" erkender eller har erkendt, og at vi har bevæget os og ikke blot hopper på stedet på kanten af kløften.

TEM FRANK ANDERSEN fra Aalborg er studielektor ved Center for Interaktive Digitale Medier & Oplevelsesdesign på AAU. tfa@hum.aau.dk